

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра теорії та історії світової літератури

КУРСОВА РОБОТА

з історії зарубіжної літератури

на тему:

“ Поетика інтертекстуальності в сучасному романі (на матеріалі «Пташине місто за хмарами» Ентоні Дорра)”

Студентки 3 курсу групи СОа 19-20
напряму підготовки Гуманітарні
науки
спеціальності 014 Середня освіта
Мельник М. О..
Керівник: доктор філологічних наук,
доцент Павленко Ю. Ю.

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

Оцінка ЄКТС: _____

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Київ – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ У ВИМІРІ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ПОЧАТКУ ХХІ ст.....	7
1.1.Актуальні питання дослідження інтертекстуальності в сучасному літературознавстві.....	7
1.2.Роль інтертекстуальності у формуванні сучасної літературної культури.....	14
1.3. Ентоні Дорр як представник сучасного роману.....	16
РОЗДІЛ II. ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ПРИЙОМУ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В РОМАНІ ЕНТОНІ ДОРРА	19
2.1.Роль інтертекстуальності у рецептивному колі роману «Пташине місто за хмарами» Ентоні Дорра.....	19
2.2.Інтертекстуальне мереживо роману «Пташине місто за хмарами» Ентоні Дорра	20
2.3. Роль інтертекстуальності у формуванні текстового повідомлення роману «Пташине місто за хмарами» Ентоні Дорра	24
RESUME	26
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30

ВСТУП

Поняття інтертекстуальності є одним з ключових понять у сучасному літературознавстві. Інтертекстуальність стала важливою складовою сучасної літератури і відображається в текстах різних жанрів і напрямків. Вона є досить широким поняттям, яке охоплює різноманітні способи взаємодії між текстами та авторами [7].

Інтертекстуальність робить нечіткими межі двох текстів, унаслідок чого твір позбавляється завершеності, закритості. Відкритість і незавершеність – принципи творення текстів, описані Р. Бартом і У. Еко. Продовжувач ідей Крістєвої Ролан Барт, займаючись проблемою інтертекстуальності, розглядає її в контексті філософії постструктуралізму, де поняття —текст уживається широко, як загальнокультурне явище, не прив'язане винятково до літературних творів. Текст – це знакова система, що несе в собі інформацію: і твір, і явище культури, і соціальний феномен, і людина тощо. На думку Р. Барта, будь-який текст – це інтертекст: на різних рівнях, у більш чи менш упізнаваній формі в ньому присутні інші тексти – тексти попередньої культури й тексти культури теперішньої; будь-який текст – це тканина, зіткана із цитат, що були у вжитку. До тексту проникають і зазнають там перерозподілу уламки різних кодів, вислови, ритмічні моделі, фрагменти соціальних мов тощо|| [цит. за: 8, 23]. Хоча будь-який твір має інтертекстуальний характер, все ж таки можна розрізняти ступені й модифікації інтертекстуальності.

Інтертекстуальність – це посилення в літературному тексті на інші літературні тексти, які можуть бути зрозумілі тільки тим, хто знає ці тексти, що згадуються. Інтертекстуальність виникає, коли автор включає в свій текст елементи інших літературних творів, такі як цитати, аллюзії, пастиші, пародії, інтерпретації та інші.

Питання інтертекстуальності є особливою категорією літературознавства. З моменту введення дефініції «інтертекстуальність» Ю. Крістєвою у науковий обіг, серед науковців, які досліджують цю

проблему не існує одностайності щодо формулювання визначення як безпосередньо поняття «інтертекстуальність», так і класифікації її складових. Матеріали для створення ефекту інтертекстуальності у наукових розвідках називають «проявами», «прийомами», «типами» (Ж. Женетт), «ознаками». Найбільш вдалим вважаємо термін «засіб інтертекстуальності», під яким розуміємо спеціальне літературознавче «знаряддя» для досягнення авторської мети в художньому творі.

Інтертекстуальність визнається як важлива складова творчості авторів і допомагає розуміти складність і різноманітність текстів. Вона також дозволяє вивчати трансформації та зміни в літературі і культурі в цілому. За допомогою інтертекстуального аналізу можна розкрити нові підходи до інтерпретації та оцінки літературних творів, що робить інтертекстуальність **актуальною темою** для сучасного літературознавства.

Предметом дослідження курсової роботи є поетика інтертекстуальності.

Об'єктом - роман "Пташине місто за хмарами" Ентоні Дорр

Мета даної курсової роботи - проявити потужність інтертекстуальності в сучасному романі на матеріалі «Пташине місто за хмарами» Ентоні Дорр

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- дослідити етапи становлення категорії інтертекстуальності в сучасному літературознавстві;
- окреслити парадигму форм інтертекстуальності в текстах, зокрема у прозових творах;
- означити роль інтертекстуальних посилань в романі «Пташине місто за хмарами» Ентоні Дорр ;
- виявити специфіку функцій інтертекстуальності у відображенні культурних зв'язків між різними літературними творами.
- проаналізувати інтертекстуальні посилання в «Пташине місто за хмарами»

Аналіз роману «Пташине місто за хмарами» та його інтертекстуальні елементи допоможуть зрозуміти, як автор використовує мистецтво цитування та посилань на інші твори для створення нової, багат шарової літератури. Також, дослідження дозволить з'ясувати, як інтертекстуальність може збагатити читачів, розширюючи їх знання про літературу та культуру в цілому.

Інтертекстуальність може бути присутньою в будь-якому жанрі літератури - від поезії до прози, від фантастики до детективу. Вона дозволяє автору експериментувати з жанрами, створювати нові твори на основі вже існуючих, використовувати вже знайомі образи та мотиви для створення нових ідей.

Вона також допомагає відобразити взаємозв'язки між літературними творами та культурними контекстами, що впливають на розуміння твору.

Одним з напрямів дослідження інтертекстуальності є ретроаналіз літературних творів, коли досліджуються посилання на інші твори, які автор використовує в своєму тексті. Також інтертекстуальність вивчається в контексті сучасної культури і соціально-політичних реалій.

Інтертекстуальність – категорія всеохопна та різнобічна, вона дає уявлення про розвиток літератури, про інтерференцію текстів, про формування своєрідних талантів, самобутніх художників. Інтертекстуальність вимагає від дослідника щоденного поглиблення знань, повсякчасного розширення власного тезаурусу, але дає йому за це насолоду від тексту.

Для реалізації визначеної мети та завдань застосовано історико-літературний, структурний **методи**.

Історико-літературний : Біловус Л. [2], Просалова В. А.[15], Шаповал М. [27].

Структурний:Гловінський М. [7], Дзик Р. [8].

Теоретико-методологічними засадами курсової роботи є концептуальні праці з теорії інтертекстуальності І. Арнольд, М. Бахтіна, Р. Барта, Л. Женні, Ж. Женетта, М. Ріффатерра, Н. П'єге-Гро, Ю. Крістевої, Ю. Лотмана, А. Нямцу, І. Смирнова, В. Халізева, Н. Фатєвої, Н. Фрая, М. Ямпольського, та ін., теоретичні та істориколітературні студії Н. Бернадської, О. Гальчук, В. Герасимчук, Т. Гундорової, Д. Затонського, Л. Єремєєва, Н. Копистянської, Д. Наливайка, Я. Поліщука, П. Рихла, В. Руднева, А. Татаренко, В. Трикова, М. Шаповал та ін., а також французьким дослідникам А. Моруа (A. Maurois), А. Клуара (H. Clouard), П. де Буадеффра (P. deBoisdeffre), К.-Е. Мані (C.-E. Magny), Ф. Лестренгана (F. Lestringant) та ін.).

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ І. ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ У ВИМІРІ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА ПОЧАТКУ ХХІ ст.

1.1. Поняття про інтертекстуальності в сучасному літературознавстві

Термін «інтертекстуальність» набув у наш час широкого вжитку і застосовується у різних значеннях: це і засіб аналізу художнього твору (у вузькому сенсі), і прояв специфіки існування літератури (у широкому сенсі), і відображення світовідчуття і самовідчуття сучасної «постмодерної» людини (у загальнофілософському сенсі). Цей термін був введений Ю. Крістевою у 1967 році і став ключовим в її концепції інтертекстуальності. Хоча ця концепція і набула широкого визнання і швидкого поширення, не в останню чергу через те, що з'явилася в «атмосфері постмодерністських і деконструктивістських настроїв» і є «побічним результатом теоретичної саморефлексії постструктуралізму», її поява була закономірною в ході «теоретичного осмислення сучасного культурного процесу» і стала матеріальним виявом «тяжіння до духовної інтеграції» у ХХ столітті [21].

В сучасному літературознавстві під терміном «інтертекстуальність» розуміють «загальну сукупність міжтекстових зв'язків, у склад яких входить не лише несвідома, автоматична ігрова цитация, але й спрямовані, осмислені, оціночні відсилки до попередніх текстів та літературних фактів» [27].

Теорія інтертекстуальності знайшла широке застосування в літературознавчій практиці, що підтверджують праці зарубіжних і вітчизняних учених. Інтертекстуальний підхід активно застосовують для виявлення міжтекстових зв'язків творів зарубіжних письменників (Тетяна Динниченко, Леонід Рудницький, Ліліанна Сафіна, Наталя Петрова, Ольга Деркачова, Оксана Левицька), українських (Леся Біловус, Ірина Біла, Олександр Боронь, Ганна Віват, Дмитро Наливайко, Світлана Киричук, Валерій Корнійчук, Анатолій Нямцу, Марія Котик-Чубінська, Олена Переломова, Тетяна Белімова, Віра Просалова, Петро Рихло, Людмила Тарнашинська, Мар'яна Шаповал).

Інтертекстуальність – поняття постмодерністської текстології, одна з характерних ознак художньої літератури ХХ–ХХІ ст. Інтертекстуальність тексту зумовлена його функціонуванням як одиниці комунікації. Залишаючись мовним знаком, текст є соціальним феноменом та набуває здатності реалізовувати свій інтертекстуальний потенціал тільки під час комунікації. Інтертекстуальність тексту реалізується не лише завдяки його знаковій природі, а й за рахунок інтерсуб'єктивності – виробництва смислу із взаємовідносин між аудиторією, текстом, іншими текстами та соціокультурними домінантами в різноманітних соціальних умовах та комунікативних ситуаціях.

Під час читання всі тексти стають поліфонічними і реалізують свій інтертекстуальний потенціал. Текст набуває смислу через залучення читачів, носіїв індивідуально неповторних тезаурусів соціально значущих прецедентних текстів, до процесу виробництва смислу, тимчасом, як автор зникає з тексту. При цьому текст розгортається заново та змінюється при кожному новому читанні [1].

Якщо брати до уваги сучасне розуміння тексту, явище інтертекстуальності набуває статусу універсального всеохоплюючого поняття: оскільки література і історія, суспільство і людина стало розглядатися як текст, то людська культура стала сприйматись як єдиний «інтертекст», що, у свою чергу, служить претекстом для будь-якого нового тексту. Очевидно, що концепція інтертекстуальності вивела на поверхню глибинні «вічні питання»: існування і розвитку культури, культурної пам'яті та еволюції людства, свідомого і несвідомого у творчості і сприйнятті художніх творів. Отже, поняття інтертекстуальності належить до основоположних понять філософії буття, як це констатують сучасні дослідники: «...Інтертекстуальність – це складова широкого родового поняття, так би мовити, інтеральності...» [14, 11]; «...міжтекстові зв'язки... охоплюють як зв'язки з позалітературними способами і стилями мовлення, так і нерідко семіотичні зв'язки між різними явищами мистецтва та комунікації» [16, 72], «...інтертекстуальність можна

вважати парадигмою сучасного способу інтелектуального осягнення світу» [24, 58]. Загалом, теорія інтертекстуальності може стати «шляхом до оновлення нашого розуміння історії, яка може бути включена у структуру тексту у динамічному стані, що постійно змінюється» [28, 409]. Подальший розвиток теорії інтертекстуальності, призведе, на думку І. Смирнова, до поєднання з теорією пам'яті, насамперед – семантичної, що утворюється інформацією, яку індивід бере «з усілякого роду субститутів фактичної дійсності», тобто «сховища засвоєних нами текстів і повідомлень» [14, 125].

А Г. Косиков передбачає у недалекому майбутньому появу спеціальної теоретичної дисципліни – інтертекстології, предметом вивчення якої стане дослідження «універсальних правил міжтекстових взаємодій, зокрема на прикладах літератури» [24, 4]. Класичне поняття інтертексту виникає з приходом доби постмодернізму і концепція інтертекстуальності стає «теоретичною авторефлексією й нормативною поетикою постмодернізму» [14, 25]. Але інтертекстуальність видається новим явищем лише з точки зору термінологічного оформлення і процесу його теоретичного усвідомлення, адже явище міжтекстових зв'язків, яке є смисловим ядром значення терміну «інтертекстуальність», спостерігається з давніх-давен і має свою генезу і тривалу історію розвитку і досліджень. Це пояснює, чому терміни «інтертекст», «інтертекстуальність» стали «плідними концептами, які виконують важливу евристичну роль, притягуючи до себе цілу низку традиційних і модерних понять» [21, 5-6].

Аналізуючи процес формування концепції інтертекстуальності, який ще й досі триває, вважаємо за доцільне виокремити основні етапи її становлення. Етап, коли означилися положення поліфонічного літературознавства М. Бахтіна, вчення про пародію Ю. Тинянова та теорії анаграм Ф. де Соссюра, що, як відомо, стали джерелами концепції, можна визначити як підготовчий. Інтенсивним поштовхом для розробки проблем міжтекстових зв'язків (інтертекстуальності) стала теза М. Бахтіна про діалогічну природу художнього слова, яка пізніше вилилася в концепцію діалогізму творчого процесу і літератури в цілому. М. Бахтін

застосовував поняття «чуже слово, голос», яке розглядав крізь призму ідеї поліфонічності як основної засади жанру роману. Під поліфонічністю учений розумів множинність свідомостей у романі і вважав що всі слова в літературі уже чийось були і несуть на собі сліди контекстів, у яких вони вживалися. М. Бахтін говорив, що «кожен справді творчий голос завжди може бути тільки другим голосом у слові» [12, 49], а «одноголосе» слово взагалі непридатне для справжнього творчого самовираження. Поступово теоретик надавав термінові «чуже слово» все більш універсального смислу і ідея багатоголосся в межах слова і в межах художнього твору розширилася до концепції діалогічності, як характерної риси усякого мовлення, усякого художнього мислення і художнього світу: «Немає ні першого, ні останнього слова і немає межі діалогічному контексту (він сягає в безмежність минулого і в безмежне майбутнє)» [12, 364]. Ю. Тинянов запропонував аналітичну модель: окреслюючи головні принципи теорії історико-літературного процесу, російський учений зазначав, що будь-яка нова форма використовує елементи попередніх форм, перетворюючи їх на частини власної будови і надаючи їм нових імпульсів [24, 20-21].

13 13 На думку деяких дослідників (Н. Кузьміна, М. Шаповал та ін.) до цього переліку джерел треба додати психологічне мовознавство О. Потебні й «історичну поетику» О. Веселовського [9, 8-9]. Дослідниця зауважує, що рання робота М. Бахтіна «Проблема змісту, матеріалу і форми у словесній творчості», на переосмисленні якої Ю. Кристева побудувала свою концепцію інтертекстуальності, з'явилася у 1924 році як реакція на теорію формальної школи, котра, у свою чергу, відштовхувалася від психологічного мовознавства О. Потебні. Вчений (слідом за В. Гумбольдтом) визначав мову як діяльність і розглядав поезію як «перетворення думки за допомогою конкретного образу», маючи на увазі, що в образі не втілюється вже існуюча готова ідея, а народжується нова [9, 9]. Це цілком вписується в сучасну концепцію тексту, як простору смислотворення. В концепції інтертекстуальності це смислотворення відбувається через відсилки до інших

текстів, «індукціюється» мовним матеріалом, крутиться навколо існуючого мовного твору, з нього виходить і до нього повертається» [23, 28]. Таким чином, інтертекстуальні «перегуки» народжуються і самою мовною тканиною

Сучасна теорія інтертекстуальності дає також можливість по-новому висвітлити поняття традиції як «ініціативного й творчого наслідування культурного (зокрема художньо-словесного) досвіду, що передбачає добудовування цінностей, які є надбанням суспільства, народу, людства» [10, 14]. Г. Блум вбачає суть інтертекстуальності в тому, що «нові акти творчості здійснюються мовою, на матеріалі, на фоні і з приводу цінностей тієї літературної традиції, з якої вони виникають і яку вони мають на меті оновити» [21, 15]. «Гравітаційним полем» спадкоємності називає традицію Ю. Султанов і зазначає, що у нього неминуче потрапляє кожне літературне явище, відштовхуючись або притягуючись, заперечуючи або продовжуючи «своїх» або «чужих» великих попередників і не тільки з близьких, а й з далеких «зонуотворюючих» культур і літератур [18, 51]. М. Ямпольський вважає, що інтертекстуальний підхід дозволяє оновити уявлення про художню еволюцію: «Мова йде, по суті, про генезу нових явищ з усієї попередньої культури...» [28, 49]. О. Гальчук виокремлює три рівні наявності традиції в будь-якому творі: словесно-художні засоби, які застосовувалися раніше та фрагменти попередніх текстів; елементи світогляду, концепцій, ідей, що вже існують як у позахудожній реальності, так і в літературі; форми позахудожньої реальності, які багато в чому стимулюють і визначають форми літературної творчості [40, 15]. Роль інтертексту, вважає

О. Жолковський, завжди усвідомлювалася як творцями, так і дослідниками літератури: «Починаючи з блукаючих сюжетів порівняльноісторичної школи, через висунуту її супротивниками теорію літературної еволюції як боротьби дітей проти батьків з опертям на дідів і далі через вчення опонента формалістів М. Бахтіна про чужий голос, який діалогічно чуємо в будь-якому тексті, йшло вироблення поняття

інтертекстуальності» [13, 7]. Забезпечення безперервності літературного процесу, історико-літературних традицій є загальною функцією інтертекстуальних зв'язків [18].

Класифікація Женетта, загальне поняття – транстекстуальність: 1) інтертекстуальність (як присутність цитат, алюзій і ремінісценцій); 2) паратекстуальність (як відношення тексту до свого заголовка, післямови, епіграфа і ін.); 3) метатекстуальність (як відношення авто-коментуючого тексту); 4) гіпертекстуальність (як наслідування, суттю якого є збереження певної моделі, що таким чином стає родовою, жанровою або стильовою або пародіювання її); 5) архітекстуальність (як жанровий зв'язок текстів) [8].

Класифікація Гловінського (заснована на кл. Женетта), загальне поняття – інтертекстуальність: 1) власне інтертекстуальність (або «текст у тексті» – гра цитат, алюзії тощо; сюди ж належить і гіпертекстуальність за Женеттом); 2) метатекстуальність (коментарі, дотичні до інших текстів); 3) архітекстуальність (віднесення тексту до загальних правил побудови тексту, переважно генологічного плану) [9]. Класифікація Плетта, загальне поняття – інтертекстуальність: 1) структурна (коли переноситься певна структура); 2) матеріальна (коли переноситься самий текст у різних формах); 3) матеріально-структурна (коли переноситься і те й друге) [10]. Класифікація Фатєєвої, загальне поняття – інтертекстуальність: цитатність, паратекстуальність, метатекстуальність, гіпертекстуальність, архітекстуальність, інші моделі інтертекстуальності, інтертекст як троп чи стилістична фігура, інтермедіальні тропи чи стилістичні фігури, звуко-складовий тип, морфемний тип, запозичення прийому [11]. Наскільки різними, попри один об'єкт аналізу, можуть бути дослідження з урахуванням інтертекстуального підходу, якщо одне з них послуговується класифікацією

Термін «інтертекстуальність» належить Ю. Крістевій та означає метод дослідження тексту як знакової системи, а також взаємодію різних кодів, дискурсів чи голосів, які переплітаються в тексті. У праці, присвяченій проблемам текстології, Ю. Крістева зазначає: «Ми назвемо

інтертекстуальністю ту текстуальну інтеракцію, яка відбувається всередині окремого тексту. Для пізнавального суб'єкта інтертекстуальність – це поняття, яке буде ознакою того способу, яким текст прочитує історію і вписується в неї» [19, 443]. Концепція Ю. Крістевой отримала широке визнання й поширення серед таких літературознавців, як Р. Барта, М. Грессе, Ф. Соллерса, Умберто Еко, М. Ріффатера. Дуже багато західноєвропейських та українських письменників інтерпретують жанрові структури, мотиви, образи своїх авторитетних попередників, не відкидаючи досвіду, але й не будучи слухняними продовжувачами. Текстологічний аналіз твору, спираючись на інтертекстуальний підхід, передбачає різні рівні й прийоми. Це може бути перекодування, яке виявляється в пов'язуванні одного тексту з іншими, цитування, плагіат, алюзії, інколи це стосується й сюжету, композиції, художніх елементів, які запозичуються в «авторитетного літературного зразка» [9, 32].

Утім обидві класифікації мають дуже загальний характер і не охоплюють усі можливі комбінації диференціальних рис міжтекстових взаємодій. У 2000 році у своїй монографії «Контрапункт інтертекстуальності, або Інтертекст у світі текстів» Н. Фатєєва, проаналізувавши обидві систематизації, запропонувала власну схему, яка охоплювала раніше не виділені принципи класифікації. Дослідниця також врахувала пропоновані

Інтертекстуальність, – зазначає М.Ткачук, – «це код посилянь, це життя у міжтексті» [20, 173], а також звернення до типових образів, до мовного багатства, сюжетних мотивів, характерних для творів попередників і сучасників. Інтертекстуальність є не тільки літературною категорією, вона нерідко пов'язана із позалітературним мистецтвом (мовознавством, кіно, архітектурою та ін.). Саме тому польський літературознавець Річард Нич зазначає, що це поняття потребує ширшого значення, як «категорія, що обіймає той аспект загальної цілісності й змісту тексту, який указує на залежність його створення від знання інших текстів, а саме архітекстів». Категорія інтертекстуальності знайшла прихильників серед зарубіжних

теоретиків (Річард Нич, Манфред Пфістер, Ульріх Броїх та ін.) В українському літературознавстві ця категорія досліджена недостатньо. Найбільш конструктивною в галузі інтертекстуальних пошуків вважається думка французького вченого Ролана Барта: «Кожний текст виступає як інтертекст; інші тексти існують у ньому на різних рівнях у більш чи менш пізнаваних формах: тексти попередньої культури і тексти культури нинішньої. Кожний текст – це нова тканина, що створена зі старих цитат. Фрагменти кодів культур, формул, ритмічних структур, соціальних ідіом і т. ін. – усе увібрано текстом та перемішано в ньому, бо завжди до тексту й навколо нього існує мова. Як необхідна умова для кожного тексту, інтертекстуальність не може бути зведена до проблем джерел і впливів, вона є загальним полем антонімічних формул, походження яких рідко можна виявити, неусвідомлених або автоматичних цитувань, які наводяться «без лапок»[19;415].

Концепція М. Грессе полягає в тому, що інтертекстуальність є складником культури, а тому й обов'язковою ознакою літературної творчості. Кожне цитування, а воно обов'язкове й існує навіть поза волею письменника, уводить його в культурний контекст і «огортає» «мережею культури», із якої вислизнути неможливо [2, 347]. Отже, інтертекстуальність можна співвідносити зі сферою мови та як явище культури, а її літературне функціонування розглядається в загальнокультурному плані.

Ж. Женнет у книзі «Палімпсести: Література другого ступеня» виділяє п'ять типів взаємодії текстів: – інтертекстуальність як співприсутність в одному тексті двох або більше текстів (цитата, алюзія, плагіат тощо); – паратекстуальність як відношення тексту до свого заголовка, післямови, епіграфа; – метатекстуальність як коментуюче й часто критичне посилання на свій передтекст; – гіпертекстуальність як осміювання або пародіювання одним текстом іншого; – архітекстуальність, що може усвідомлюватися як жанровий зв'язок текстів» [5, 120].

Інтертекстуальність може здійснюватися на різних рівнях: на рівні мотивів, образів, жанрів, стилів та тематик. Взаємодія між текстами може бути багатоплановою, коли автор поєднує елементи різних текстів, створюючи новий, більш складний твір.

Інтертекстуальність може мати різні функції в творі. Вона може використовуватися для підвищення художньої цінності твору, для показу відносин між культурними традиціями та стилістичних напрямків, або ж для комунікації з читачами, які мають знання про використані автором джерела.

Також вона є однією з важливих складових сучасної літератури та досліджується як в літературознавстві, так і в культурології, філософії та інших галузях гуманітарних наук. Вона використовується в творчості багатьох сучасних письменників та є необхідним елементом взаємовідносин між літературними творами та культурними традиціями. Інтертекстуальність сприяє розумінню та аналізу літературних творів, оскільки вона допомагає виявляти зв'язки між ними та розкриває глибинні значення ідеї, що лежить в основі твору. Це дозволяє читачеві більш повно й точно розуміти сенс та цінності твору, а також виявляти спільні риси між творами різних авторів та часів.

І. Смирнов вважає: «Інтертекстуальність — два або більше художніх твори, які об'єднані знаками-показниками інтертекстуального зв'язку» [28, с. 66]. Інтертекстуальність може виражатися на різних ступенях архітекτονіки художнього твору: жанру, мотиву, позиції оповідача, читача тощо [27].

Однією з причин незавершеності теорії інтертекстуальності як проблеми композиційно-стилістичної є велика різноманітність розмірів, форм і функцій введення «іншого голосу». Загальною ознакою цих включень є зміна суб'єкта мовлення: автор може дати слово іншому реальному автору та процитувати його у тексті або епіграфі, або включити у текст власні вірші під виглядом віршів персонажа [2].

Інтертекстуальність є динамічним процесом, який постійно змінюється та розвивається в залежності від культурних, соціальних та історичних

контекстів. Тому вивчення інтертекстуальності є важливим завданням для сучасного літературознавства та вимагає від дослідників широкого кругозору та знань з різних галузей гуманітарних наук.

1.2. Роль інтертекстуальності у формуванні сучасної літературної культури

Аналіз наукових праць, зокрема дослідження останніх десятиріч, переконливо доводить, що інтертекстуальний підхід можливий і продуктивний при аналізі не тільки літератури постмодернізму, з якою його найчастіше пов'язують, але й будь-якого художнього тексту.

Інтертекстуальність є важливим елементом формування сучасної літературної культури. Інтертекстуальні посилання на літературні твори, попередній досвід читачів, культурні символи та інші текстуальні елементи допомагають визначити смисл твору і розширити його відтворення в читача.

Сучасні письменники використовують інтертекстуальність як засіб створення зв'язку з традицією, попередніми творами та культурними символами. Це дозволяє письменникам не тільки створювати нові твори, але і продовжувати діалог зі своїми попередниками та сучасниками.

Інтертекстуальність також допомагає залучити до читання тих, хто має високу культуру читання та знання літературної традиції, але й знайомить менш підготовлених читачів з попередніми творами та символами.

Крім того, інтертекстуальність сприяє розширенню кругозору читачів і письменників, оскільки вона забезпечує зв'язок між культурами та традиціями. Вона розширює ідеї та можливості творчості, що дозволяє створювати нові літературні течії та напрями.

Таким чином, інтертекстуальність є важливим елементом формування сучасної літературної культури, який допомагає створювати зв'язки між творами та культурними символами, розширює кругозір творців та сприяє розвитку літературних течій і напрямків.

Проте, використання інтертекстуальності може бути складним завданням для письменників, оскільки необхідно зберегти баланс між посиланням на попередні твори та створенням чогось нового та оригінального. Неправильне використання інтертекстуальності може призвести до перебільшення впливу попередніх творів та створення копій, що втрачають свою унікальність та цінність[7; 28].

Крім того, інтертекстуальність може відігравати роль у побудові та підтриманні культурного канону, що може обмежувати інновації та різноманітність в літературній творчості. Тому, необхідно забезпечувати баланс між збереженням традиції та розвитком нових ідей та концепцій.

У підсумку інтертекстуальність є важливим елементом літературної творчості, який допомагає забезпечувати зв'язок між творами та культурними символами, розширює кругозір творців та сприяє розвитку літературних течій і напрямків. Проте, необхідно зберігати баланс між посиланням на попередні твори та створенням чогось нового та оригінального, а також уникати обмежень культурного канону.

1.3.Ентоні Дорр як представник сучасного інтертекстуального роману

Ентоні Дорр є відомим представником сучасного інтертекстуального роману. Він створює свої твори на основі відомих літературних традицій, цитує та аллюдує до різних авторів та їх творів, іноді перетворюючи та адаптуючи їх для власної потреби.

У своїх романах Дорр часто використовує прийоми постмодерністської літератури, зокрема, розбиття на фрагменти, зміну наративного плану, елементи метатексту та інші. Такі прийоми дозволяють йому створювати складні текстові конструкції, що відображають багатоаспектність та багатосаровість сучасного світу.

Крім того, Дорр активно використовує мотиви наукової фантастики, фентезі та інших жанрів, що дозволяє йому зображувати світ у всій його різноманітності та відкритості для можливостей.

Одним з найвідоміших романів Дорра є «Пташине місто за хмарами», який є яскравим прикладом інтертекстуального роману. У ньому автор об'єднує елементи детективу, містики, наукової фантастики та інших жанрів, цитуючи та перетворюючи відомі літературні твори, що створює складну та захоплюючу текстову конструкцію.

Ентоні Дорр також є відомим як інтертекстуальний письменник, який активно використовує літературні цитати та аллюзії у своїх творах. Він заснував проєкт «Трилогія з античного світу», у якому переплітається сучасний світ з міфологією стародавньої Греції та Риму.

Антоні Дорр є відомим письменником в Англії та за її межами, а його твори займають важливе місце в англійській літературі.

Він не лише віртуозно поєднує різні стилі та жанри, але й вміє створювати глибоко змістовні твори, що несуть в собі філософські та етичні проблеми. Дорр демонструє високий рівень майстерності та творчої свободи, здатність підібрати та взаємодіяти з найрізноманітнішими літературними джерелами та жанрами, що робить його твори особливо цікавими та популярними серед читачів. Більшість його романів викликає дискусії та роздуми про сутність літератури, її місце у сучасному світі та її взаємодію з іншими мистецтвами та культурами.

Отже, Ентоні Дорра можна вважати видатним представником сучасного інтертекстуального роману, який використовує різні жанри та літературні традиції.

РОЗДІЛ II. ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ПРИЙОМУ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В РОМАНІ "CLOUD CUCKOO LAND" ЕНТОНІ ДОРРА

2.1. Роль інтертекстуальності у рецептивному колі роману «Cloud Cuckoo Land» Ентоні Дорра

Ентоні Дорр зробив собі ім'я – і отримав Пулітцерівську премію – як майстерний літературний світобудівник. Його роман 2014 року «*Все світло, яке ми не бачимо*» дозволив читачам зануритися в Європу часів Другої світової війни, а його остання книга розширює його майстерність до справді епічних масштабів.

Cloud Cuckoo Land об'єднує три часові рамки: Константинополь 15-го століття, де молодий Омейр приєднується до каравану, який збирається вторгнутися в обгороджене місто, а 13-річна Анна знаходить старовинну та загадкову книгу; сучасний Айдахо, де група дітей готує сценічну екранізацію книги, а проблемний підліток планує екологічний протест; і в майбутньому, коли космічний корабель перенесе громадян на нову планету, де вони сподіваються втекти від спустошеної кліматичними змінами Землі. Дорр має розгалужену уяву, але він також знається на всьому. Тут він ділиться з EW кількома елементами, які надихнули його та допомогли створити *всесвіт Пташиного міста за хмарами*.

Письменник відходить від зображення бойових операцій – в центрі книги є тільки «маленькі» люди, та їхні маленькі історії, що в кінці роману сплітаються воедино. Крім того, Дорр вводить в роман пригодницький елемент: таємницю коштовного діаманту «Море полум'я» та полювання за ним, що створює окрему інтригу для читача. Що стосується композиції, дві «гілки» сюжету поєднуються в одну наприкінці роману (т.зв. two-plot novel), оповідь ведеться від третьої особи з точками зору двох головних героїв.

2.2. Інтертекстуальне мереживо роману «Пташине місто за хмарами» Ентоні Дорра

Поет пише своїй хворій племінниці, фермерський хлопець, який доглядає за своїми двома перевтомленими волами, учениця-швачка, яка намагається вилікувати свою сліпу сестру, ветеран війни, який сумує про кохання, якого ніколи не було, надчутлива дитина, яка прагне помститися за свою улюблену ділянку. лісу, садівник, який намагається зберегти земне життя за межами Землі, людина, яка пережила карантин, боїться, що вона може бути останньою людиною.

Цей роман безстрашний і безмежний у своїх амбіціях. Це ніби Гомер зустрічає Борхеса на борту Ноевого ковчегу. Це ніби *«Ім'я троянди»* зустрічається з *«Нескінченною історією»* на краю Фонду. Це як *«Золотий осел»* зустрічається зі *«Стамбульським оракулом»* на цвинтарі забутих книг. Це як *«Крадійка книжок»* зустрічається з *«Візничим»* у хмарному атласі.

Таке відчуття, ніби читаєш кожен-небудь написану книгу.

Таке відчуття, що жодної книги ніколи не було написано.

Земля Хмарної Зозулі усвідомлює захмарні цілі, які ставить перед собою: ключовий розділ наприкінці має назву «Надчарівна надпотужна книга всього», і він стосується передбачуваного місця в центрі хмарного міста, де відвідувач може побачити весь світ одразу. Те, як у тексті описується буквально з висоти пташиного польоту всю красу і весь жах світу: «З одного боку танці, а з іншого – смерть». Це стає мотивом упродовж періодів роману. Мешканці Константинополя до жахливого кінця намагаються жити нормальним життям, поки ворог стріляє по воротах міста гарматними ядрами. Століттями пізніше, у публічній бібліотеці, класик намагається зробити все можливе, щоб група дітей була зайнята театральною виставою, а потенційний убивця чатує по сусідству. Але в нападнику в його очах він намагається вберегти світ від насильства людства. І все ж через кілька століть дівчина ховається в розумному архіві з цифровими файлами всіх людських

знань, поки невідома чума поширюється надворі. Читання тієї ж стародавньої книги служить не тільки відволіканням від небезпеки, але і ритуалом під гномічними поглядами птахів, здатних зазирнути в минуле і майбутнє, рятувальний пліт, єдиний надійний притулок у світі, що обертається хаосом, – це історії. Поки ви продовжуєте читати, світу не буде кінця.

Однак такий притулок легко може стати гробницею. Роман неодноразово попереджає про оманливу безпеку усамітнення. Одного разу персонаж описує себе як «рибу всередині моря, більшу рибу всередині більшого моря», потім інший згадує легенду про книгу, «замкнену в золотій скриньці, яка, у свою чергу, була замкнена в бронзовій скриньці». , потім усередині залізної скрині, всередині дерев'яної скрині», а пізніше інша виявляє, що вона потрапила в пастку «в круглій кімнаті в центрі круглої білої споруди на переважно круглому острові». Подібно до того, як ця книга містить історії, які містять історії, її герої живуть у багатшарових структурах, які якимось чином зберігають як вертикальну прогресію, так і горизонтальну одночасність. Сюжет розгортається паралельно в трьох часових періодах, але всі його герої читають ту саму книгу в однаковому темпі (як і ми, читаючи цей роман). Як проголошує сам текст, «час згортається сам собою», а міфічні алюзії стають реальними місцями: грецька легенда про замерзлий край світу призводить до відкриття, що цілий розділ книги насправді відбувався там; мрія про місто миру та багатства резонує у жорстокому завоюванні найвеличнішого міста античності, у особистій місії отримати доступ до таємного табору ековоїнів і в моторошній тиші асептичного замкнутого міста в майбутнє. І кожного разу вічна історія може вижити, лише якщо ви залишите це місто чудес, тому що «справді важливо [...] це те, що історія передається далі».

За формою розповіді та загальною архітектонікою сюжету «Пташине місто за хмарами» дуже нагадує «Гномон» Харкуея. Перед нами є кілька ліній оповідання у різних місцях та часах. У кожній галузі викладу є свій

головний герой (у разі Дорра — пара головних героїв), у яких з кожним новим розділом все виразніше і чіткіше проглядаються схожість і взаємозв'язок. І якщо у Ніка в «Гномоні» червона нитка крізь паралельні сюжети проходить через магію числа чотири та пошуку якогось дивного артефакту чи вивчення наслідків від його можливого застосування, то у Ентоні Дорра центр тяжіння та скріплення зв'язків між персонажами укладений у реконструйованих фрагментах античного авантюристсько-фантастичного роману Антонія Діогена А саме «Неймовірні пригоди по той бік Тулі», який для в рамках науково-фантастично-літературної (де)реконструкції був заново пліток з реальних фрагментів, п'єси Арістофана «Птаха», романів «Золотий осел» Апулея та «Правдива історія» Лукіана Самосатського і перетворено на повість «Захмарний Кукушгород». Всі головні герої роману так чи інакше поєднуються в єдину історію саме завдяки володінню цією книгою. Ще із спільних місць з «Гномоном» можна назвати наявність деякої метапозиції, яка хоч і ведеться немає від імені оповідача, але хіба що визнається основний і найважливішої розуміння інших історій. Якщо у Харкуея це сюжетна лінія слідчої-детектива зі світу бредберіансько-хакслініаського майбутнього, то в романі Дорра ця роль відведена Констанції в кораблі покоління «Арго». Притому в обох творах ця центральна позиція зрештою і перевертається, і децентрується.

Отже, як саме всі нитки роману сплітаються в одну павутину? І Анна, і Омір, і Сеймур, і Зено, і Констанція - всі вони тією чи іншою мірою прокажені у своїй епосі, малій батьківщині, культурі. Анна народилася в низу соціальних сходів вмираючої патріархальної Візантії. До того ж дівчиною, без права на свободу та думка, що в контексті твору (і насправді) – суть одне. Омір теж із низьких станів, босий селянський хлопчик, із заячою губою, які утворюють навколо нього пересуди про прокляття і демонічну сутність себе. Сеймур, особливий хлопчик, теж із бідної сім'ї з матір'ю-одиначкою, який занадто глибоко переживає екологічні напасті і нерозумність розумних мешканців планети, через що йде на крайні заходи. Зено гомосексуал, який

виріс без матері, рано залишився без батька, який побував у корейському полоні і знайшов себе дуже пізно, у постановці з дітьми переведеної ним п'єси-романа того самого Антонія, в ході якої і знайде свою... Втім, не має значення. І Констанція. Єдиний не парний персонаж, чия непарність якраз і натякає на якусь метапозицію. Залишилася одна за дивних і неможливих для космічного корабля обставин, надто не схожа на решту екіпажу своєю надмірно живою уявою і потягом до Землі. І всіх їх якщо й не виліковує чи не рятує «Захмарний Кукушгород», то хоча б дає якийсь маяк у хаосі життя та безпросвітній загибелі надій. Промінчик світла, шматочок хмарки чогось кращого цей дивний рукопис усім їм передає по-своєму...

Можливо, що багато ходів книги будуть більш-менш задалегідь зрозумілі більшості підготовлених та досвідчених читачів. Хіба не зрозуміло, що долі Омїра та Ганни будуть тісно пов'язані? Чи що сюжет Антонія в результаті в тій чи іншій формі та варіації реалізується в різних гілках сюжету самого «Пташиного міста за хмарами»? Але Дорр і не думає якомусь особливо приховувати більшість із наступних кроків у розповіді. Кожна з нових деталей у хронологічно попередніх гілках єдиного книжкового дерева задалегідь підказують, що буде пізнішою за часом роману. Але це не головне. Тим більше, що пара поворотів і чеховських рушниць таки зможу хоча б трохи, але здивувати і розбавити загальний задалегідь зрозумілий лад книги. Адже не дарма присвячується книга бібліотекарям, а Зено на запитання, а навіщо взагалі займатися вивченням та відновленням повісті про подорож до «Кукушгорода» відповідає приблизно таке: «Ви ж знаєте багато супергероїв? Уявіть, скільки довелося пережити цей рукопис. Вона супергероєм не менший, а то й більший».

І трохи перефразовуючи Зено, можна сказати, що роман Дорра (як він вказує додатково у післямові) є ода про різні книги. А я б додав, що це не тільки ода про книги, а й ода про їхніх читачів та зберігачів. Що багато в чому одне й те саме. Головне фантастичне припущення роману – копія «Кукушгорода», що збереглася, – не стала б таким унікальним супергероєм

без інших супергероїв, більш людиноподібних. Анни, Омїра, численних переписувачів, бібліотекарів і ченців, коментаторів і перекладачів, а також просто читачів, які від одного столїття до іншого, від однієї людини до іншої переносять дивну історію про Аїтона, який мріяв літати серед небесних птахів там, але в результаті вибрав повернутися додому.

2.3. Роль інтертекстуальності у формуванні текстового повідомлення роману "Cloud Cuckoo Land" Ентоні Дорра

Ентоні Дорру знадобилося сім років, щоб написати «Пташина країна за хмарами», що також є назвою провідного оповідання в його повісті. Американський письменник, який отримав Пулітцерівську премію 2015 року за свою останню книгу «Все світло, яке ми не бачимо», винаходить 2400-річний роман Антонія Діогена, справжнього грецького автора спекулятивної фантастики. Використанні Ентоні Дорром засоби інтертекстуальності під час написання надають нам змогу з легкістю зануритись у події минулого, наприклад у його творі «Все те світло, яке ми не бачимо» (2015) можна відчутти атмосферу зруйнованого війною суспільства. На прикладі нового роману «Пташине місто за хмарами»(2021) можна зрозуміти наскільки яскраво може відкритися стародавнє письмо, як сильно воно впливає на суспільство у різні періоди часу.

Вигадана Дорром історія про Етона, дурного пастуха, який шукає утопію в небі під назвою «Пташине місто за хмарами», проходить через увесь роман і пов'язує п'ятьох персонажів у часі, від Константинополя (сучасний Стамбул у Туреччині) у 1400-х роках до космічний корабель 65 років у майбутньому.

На перших сторінках книги Дорра йдеться про 2020 рік, і восьмидесятилітній Зенон ставить дитячу виставу у вигаданому містечку Лейкпорт, штат Айдахо, засновану на його перекладі оповідання «Пташине місто за хмарами». Тоді в будівлю, де Зено з дітьми репетирують, заходить 17-річний Сеймур із саморобною бомбою в рюкзаку та пістолетом у кишені.

Перш ніж ми з'ясуємо, чому Сеймур прагне знищити, Дорр повертається на 600 століть назад до Анни, семирічної сироти в Константинополі, яка продає старі книги, які вона краде з покинутої бібліотеки, щоб заробити гроші, а потім стрибає до Омейра, дитини Народився приблизно в той самий час із розщепленим піднебінням у Болгарії, де селяни вважають, що хлопчик проклятий. Інший персонаж, 10-річна Констанція, перебуває на борту космічного корабля «Аргос», який прямує до BetaOrh2, який пасажери колонізують, оскільки Земля надто забруднена.

У наступних запитаннях і відповідях із 47-річним Дорром він пояснює в електронному листі, чому *«Пташине місто за хмарами»* такий амбітний роман, як виглядає його процес написання та як грецький драматург Арістофан надихнув історію про небесний рай.

RESUME

The topic of the coursework is the poetics of intertextuality in contemporary novels. The work focuses on the novel "Cloud Cuckoo Land" by Anthony Doerr. The aim of the coursework is to demonstrate the power of intertextuality in modern novels. The following tasks have been accomplished in the work based on the works of the following scientists:

- Research on the stages of the formation of the categories of intertextuality in modern literary studies. Dzik R. The concept of intertextuality in the interpretation of French post-structuralists: from R. Barthes to J. Jeanette.
- Outlining the paradigm of intertextual forms in texts Glovinsky M. Intertextuality. Theory of literature in Poland. Anthology of texts. Second half of the 20th - beginning of the 21st century.
- Defining the role of intertextual references in the novel «Cloud Cuckoo Land» by Anthony Doerr.
- Revealing the specific functions of intertextuality in reflecting cultural connections between different literary works Shapoval M. Intertextuality: History, Theory, Poetics.
- Analysis of intertextual references in the novel «Cloud Cuckoo Land» by Anthony Doerr.

The results of the study indicate that intertextuality has an impact on the formation of textual communication. It connects cultures of different eras and influences the depth of the text. By analyzing the object of study, it can be summarized that Anthony Doerr skillfully uses the tools of intertextuality, deepening the plot and revealing borders to the reader during the reading of his works.

ВИСНОВКИ

Метою курсової роботи є прояв потужності інтертекстуальності в сучасному романі на матеріалі «Пташине місто за хмарами» Ентоні Дорр.

У своїй роботі я поставила перед собою такі завдання як: дослідження інтертекстуальності, прояв її потужності в сучасному романі. Провівши наукові роботи мені вдалось дослідити етапи становлення категорій інтертекстуальності в сучасному літературознавстві, окреслити парадигму її форм в прозових творах, безпосередньо визначити роль інтертекстуальних посилань в романі «Пташине місто за хмарами» Ентоні Дорр, розглянути особливості функціонування інтертекстуальності в контексті відображення культурних зв'язків між різними літературними творами та проаналізувати інтертекстуальні посилання в романі «Пташине місто за хмарами» Ентоні Дорра.

У роботі було висвітлено актуальні питання дослідження та роль інтертекстуальності у сучасному літературознавстві. Було виявлено, що інтертекстуальні посилання є ключовими елементами формування літературної культури, відтворюючи зв'язки між різними текстами та жанрами. Дослідження інтертекстуальності – це динамічний процес який постійно змінювався та буде змінюватись. Воно вимагає залучення знань з різних галузей гуманітарних наук. Неможливо окреслити якісь конкретні ознаки та види інтертекстуальності, але можливо описати засоби за допомогою яких можна помістити це явище у твір.

Інтертекстуальність відіграє важливу роль у сучасному романі, допомагаючи авторам створювати багатошарові та багатозначні твори. Вона полягає в посиланнях на інші літературні твори, культурні феномени, мистецтво та інші джерела. Інтертекстуальні зв'язки розширюють літературний контекст і сприяють глибшому розумінню та інтерпретації твору.

За допомогою інтертекстуальності, письменники можуть створювати паралелі та аналогії з іншими літературними творами, використовуючи їх як

джерело натхнення, або спосіб діалогу з літературною та культурною спадщиною. Ці посилання можуть бути явними або прихованими, включаючи цитати, алюзії, персонажів, мотиви, структурні елементи тощо. Вони додають глибину та значення тексту, спонукаючи читачів розглядати роман у ширшому контексті літератури та культури.

Роман «Пташине місто за хмарами» відображає важливу роль інтертекстуальності в створенні рецептивного кола, а також в порівнянні з іншими сучасними романами. Це мереживо інтертекстуальних посилань підкреслює глибину і багатогранність тексту, сприяючи формуванню особливого художнього світу роману. Роман Ентоні Дорра насичений явними та прихованими посиланнями на інші літературні твори, митців та культурні феномени. Це інтертекстуальне мереживо створює поглиблене розуміння та інтерпретацію тексту, а також додає естетичну цінність самому роману. В романі «Пташине місто за хмарами» інтертекстуальність відтворює широкий спектр культурних феноменів, що мають вплив на його сюжет, символіку та стиль. В першу чергу, автор бере за основу твір античних часів, який допомагає не тільки в глибокому розкритті сюжету але й допомагає зануритись у внутрішній світ кожного з персонажів роману, що в свою чергу розширює поле літературного діалогу.

Дослідження показало, що інтертекстуальні посилання відіграють важливу роль у формуванні глибини, мультиперспективності та символічності розглянутих на основі роману «Пташине місто за хмарами». Вони стимулюють уяву читача, створюючи особливу літературну взаємодію. Також ці посилання розширюють смислове поле твору, поглиблюють характеристику персонажів, створюють діалог між літературою та культурою, а також спонукають до рефлексії та інтерпретації.

Під час роботи були визначено, що інтертекстуальні посилання у романі «Пташине місто за хмарами» виконують функцію розширення змістового поля, що дозволяє автору експериментувати зі значеннями та інтерпретаціями, розширювати кордони тексту та відкривати нові

перспективи для читачів. Характеризація персонажів за допомогою інтертекстуальних посилань можуть глибше розкривати персонажів. Через посилання на відомі літературні та культурні фігури, автор може передати особливості, риси характеру та думки своїх героїв, використовуючи вже встановлені асоціації та уявлення, пов'язані зі згадуваними персонажами.

Дослідження засвідчило, що Ентоні Дорр виводить прийом інтертекстуальності на новий рівень. Його твір наповнений різними проявами цього явища, що виділяє «Пташине місто за хмарами» серед романів сучасників. Автор заглиблює читача в події, життя та переживання героїв за допомогою інтертекстуальних посилань, що також допомагає автору розірвати будь-які кордони між часом та простором.

Здійснене дослідження не претендує на всеохопність висвітленої теми але відкриває горизонт подальшого аналізу творчості Етоні Дорра як одного з провідних письменників сучасності та потужності інтертекстуальності в формуванні текстового повідомлення сучасного роману.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Афанасьева, О. (2012). Колективний конструкт наукового дискурсу: інтертекстуальність, інтердискурсивність, поліфонія. Мовні і концептуальні картини світу, вип. 41, ч.1, 33-43.
- 2.Біловус, Л. (2003). Інтертекстуальність як модус новаторства (на матеріалі творчості В. Стука та І. Світличного): дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук, спец. 10.01.06. Тернопільський держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка, Тернопіль, 171 с.
- 3.Біловус, Л. (2003). Теорія інтертекстуальності: становлення понять, тлумачення термінів, систематика. Тернопіль: Видавець Стародубець, 36 с.
- 4.Віват, Г. (2011). Концепція множинності інтертекстуального дискурсу у творчості поетів-дисидентів (І. Калинець, М. Руденко, І. Світличний, В. Стус): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук, спец. 10.01.01. Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Київ, 38 с.
- 5.Віват, Г. (2010). Лірика дисидентів в інтертекстуальному полі множинності. Одеса: ВМВ, 368 с.
- 6.Галич, О. (2006). Історія літературознавства. Частина І: Зарубіжне літературознавство: Підручник для філологічних спеціальностей. Київ: Шлях, 208 с.
- 7.Гловінський, М. (2008). Інтертекстуальність. Теорія літератури в Польщі. Антологія текстів. Друга половина ХХ – початок ХХІ століття. Упоряд. Б. Бакули, пер. з польськ. С. Яковенка. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», с. 284–309.
- 8.Дзик, Р. (2012). Концепт інтертекстуальності в інтерпретації французьких постструктуралістів: від Р. Барт до Ж. Жанетта. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Літературознавство, №13(238), 23-27.
- 9.Лихоманкова, Н. (1997). Міфологічна парадигма постмодерністського роману (До проблеми інтертекстуальності). Питання літературознавства, вип. 4 (61), 37-44.

- 10.Еко, У. (2002). Реторика та ідеологія. У: Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. За ред. М. Зубрицької. Львів: Літопис, 539-548.
- 11.Криса, Б. (2003). Інтертекстуальність у вимірах українського бароко. Вісник Львівського університету: Серія філологічна, вип. 30, 3-6.
- 12.Лихоманкова, Н. (1997). Міфологічна парадигма постмодерністського роману (До проблеми інтертекстуальності). Питання літературознавства, вип. 4 (61), 37-44.
- 13.Р. Гром'як, І. Папуш. (Ред.) (2004) Літературознавча рецепція і компаративістичний дискурс. Тернопіль: Підручники і посібники. 378 с.
- 14.Науменко, Н. (2002). Інтертекстуальність музичного символу в образній структурі тексту (в новелах І. Франка, О. Кобилянської, М. Яцкова). Слово і час, № 11, 20-25.
- 15.Просалова В., Бердник, О. (2010). Интертекстуальность художнего текста: текстотворческий и рецептивный аспекты. Монография. Донецк: Норд-Пресс.
- 16.Просалова В. (2005). Текст у світі текстів Празької літературної школи. Донецьк: Східний видавничий дім.
- 17.Просалова В. (2015). Інтермедіальні аспекти новітньої української літератури. Донецьк-Вінниця.
- 18.Просалова В. (2004). Интертекстуальный анализ: proetcontra. Филологические семинары: практика и теория, 7, 54-60.
- 19.Просалова В. (2008) Інтертекстуальний підхід і його застосування у літературній компаративістиці. Філологічні семінари: Теорія літератури у вищій школі. Вип. 11. С. 43–50.
- 20.Просалова В. (2009) Ідеї інтертекстуальності у порівняльних літературознавчих студіях. С. 147–154.
- 21.Просалова В. (2019) Інтертекстуальний аналіз: теорія і практика. Навчальний посібник. Вінниця, 206 с.
- 22.Рихло П. (2006) Творчість Пауля Целана як інтертекст. Київ

23.Марії З. (Ред.) (1996) Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів: Літопис, 634 с.

24. Савчук, Г. (2019). «Інтермедіальність» як категорія літературознавства й медіології. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія». № 81, 15–18.

25. Сокол, Л. (2002). Гіпертекст і постмодерністський роман. Слово і час. №11, 76-80. Корабельова, Н. (1999). Інтертекстуальність літературного твору (на матеріалі роману А. Бітова «Пушкінський дім»): Автореф. дис. канд. філол. наук. Донецьк.

26. Ткачук, О. (2002). Наратологічний словник. Тернопіль: Астон, 173 с. 27.

27.Шаповал, М. (2013). Інтертекстуальність: історія, теорія, поетика. Навчальний посібник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 167 с.

28.Genette, G. (1999). Palimpsesty. Literatura drugiego stopnia. Teoria i metodologia badań literackich. Warszawa: Uniwersytet Warszawski, s. 107-154.

Матеріал надійшов до редакції 16.03.2006 р.